



## ANA TEMA <sup>1</sup> 7. Madde Uluslararası Suçlar

(Son Güncelleme Tarihi: 31.08.2024)

### Giriş

Mahkemenin bir başvuranın bireysel cezai sorumluluğu hakkında karar vermesinin gerekli olmamasına rağmen, Sözleşme'nin 7. maddesinin 1. fıkrası, Mahkemenin mevcut davada, başvuran hakkında bir mahkûmiyet kararı ve ceza verilmesinin söz konusu dönemde yasal bir temele dayandırılıp dayandırılmadığını incelemesini gerektirmektedir; özellikle Mahkeme, yetkili ulusal mahkemelerin vardıkları sonucun Sözleşme'nin 7. maddesine uygun olmasını sağlamalıdır (*Vasiliauskas/Litvanya* [BD], 2015, § 161). Bu bağlamda, uluslararası hukukta ceza gerektiren bir suça (örnek olarak, soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları) dayandırılan bir mahkûmiyet kararının bulunması durumunda, Mahkeme, başvuran tarafından işlenen fiillerin gerçekleştirildiği tarihte uluslararası hukukta ceza gerektiren bu suç oluşturup oluşturmadığını değerlendirmekle yükümlüdür. Bunu yaparken, uluslararası hukuk bağlamında, spesifik bir suçun tanımını veya anlamını açıkça belirlemek Mahkemenin görevi değildir.

### Uluslararası Suçlara İlişkin Verilen İç Hukuktaki Mahkûmiyet Kararlarına Uygulanan Mahkemenin Güncel İçtihatlarından Doğan Genel İlkeler

- Mahkemenin, 7. maddenin 1. fıkrası bağlamında iki görevi bulunmaktadır: Mahkeme öncelikle, başvuranı savaş suçları nedeniyle mahkûm etmek için, fiillerin işlendiği tarihteki hukuki durumu dikkate alarak, yeterince açık bir yasal dayanağın mevcut olup olmadığını incelemeli ve ikinci olarak, ilgilinin olayların meydana geldiği tarihte, hangi eylem ve ihmallerin bu bağlamda kendisine cezai sorumluluk yükleyecek nitelikte olduğunu bilebilmesi ve bu nedenle davranışını düzenleyebilmesi için bu suçun yeterince erişilebilir ve öngörülebilir bir şekilde hukuken tanımlanıp tanımlanmadığını araştırmalıdır (*Kononov/Letonya* [BD], 2010, § 187; *Vasiliauskas/Litvanya* [BD], 2015, § 162).
- Mahkemenin bu türden davalardaki görevi, yetkili ulusal mahkemeler tarafından verilen kararın, bu bağlamda ulusal mahkemeler tarafından geliştirilenlerden farklı olan hukuki bir yaklaşım ve gerekçeyi kabul edip etmediğine bakılmaksızın, Sözleşme'nin 7. maddesiyle uyumlu olup olmadığını incelemekten ibarettir (*Kononov/Letonya* [BD], 2010, § 198).
- Başvuranın olayların meydana geldiği tarihte yürürlükte olmayan, uluslararası bir suçu içeren/tanımlayan **iç hukuktaki hükümler** uyarınca mahkûm edilmesi halinde, ilgili hakkındaki mahkûmiyet kararının söz konusu dönemde uygulanabilir olan uluslararası hukuka dayandırıldığı tespit edilmediği sürece, bu mahkûmiyet kararı Sözleşme'nin 7.

<sup>1</sup> Bu belge Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup Mahkeme açısından bağlayıcı değildir. Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece **Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının** sorumluluğu altındadır.



maddesinin ihlali olarak değerlendirilmektedir (ceza hukukunun geriye yürümezliği ilkesi) (*Vasiliauskas/Litvanya* [BD], 2015, § 166; *Šimšić/Bosna-Hersek* (k.k.), 2012). Bununla birlikte Mahkeme, başvuranın olayların meydana geldiği tarihte yürürlükte olan ve bu nedenle geriye dönük olarak uygulanmayan iç hukuktaki hükümler uyarınca mahkûm edilmesi halinde, özellikle de ulusal mahkemelerin bu ilkelere dayanan gerekçeleri kullanmaları durumunda, söz konusu mahkûmiyet kararını uluslararası hukukun ilkeleri açısından incelemekle yükümlü olabilmektedir (*K.-H.W./Almanya* [BD], 2001, §§ 50 ve 92-93, bu dava, insan haklarının korunmasına ilişkin uluslararası hukukun normlarıyla ilgilidir; *Jorgic/Almanya*, 2007, §§ 109-114, bu dava soykırımın tanımıyla ilgilidir.).

- İç hukuktaki hükümler, uluslararası hukukun tanımına kıyasla genişletilen, uluslararası bir suçun tanımını içerebilmektedir, ancak ulusal mahkemeler genişletilen bu tanımları geriye dönük bir şekilde uygulayamazlar (örnek olarak, *Vasiliauskas/Litvanya* [BD], 2015, §§ 181 ve 184, bu dava, “siyasi grupları” da kapsayacak bir şekilde, Litvanya tarafından yapılan genişletilmiş soykırım tanımıyla ilgilidir; ayrıca bk. *Drélingas/Litvanya*, 2019, § 107). Uluslararası bir suça ilişkin birçok yorumun olayların meydana geldiği tarihte mümkün olduğu durumlarda, ulusal mahkemelerin genişletilmiş bir yorumu kabul etmeleri hususu, bu yorumun söz konusu suçun özüne uygun olması ve başvuranın olayların meydana geldiği tarihte diğer makamlar tarafından yapılan daha dar bir yorumdan yararlanamaması nedeniyle, 7. maddeye aykırı olmamaktadır (*Jorgic/Almanya*, 2007, §§ 109-114: Bu davada başvuran, Ceza Kanunu’nun bir hükmü uyarınca soykırım nedeniyle mahkûm edilen ilk kişi olmuştur ve Alman mahkemeleri, soykırım suçuna ilişkin olarak, eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Uluslararası Adalet Divanı tarafından daha sonra geliştirilen yoruma nazaran daha geniş bir yorumlamada bulunmuşlardır).
- Sözleşme’nin 7. maddesinin, sonucun suçun özünü tutarlı ve makul bir şekilde öngörülebilir olması koşuluyla, bir davadan diğerine adli yorum yoluyla cezai sorumluluğa ilişkin kuralların aşamalı olarak açıklanmasını yasakladığı şeklinde yorumlanamayacağı yönündeki ilke, aynı zamanda ulusal hukukun ve uluslararası hukukun gelişimi için geçerli olmaktadır (*Milanković/Hırvatistan*, 2022, §§ 59-60).
- Başvuran hakkındaki mahkûmiyet kararının uluslararası hukukta yer alan **yeterince açık bir yasal temele** dayandırılıp dayandırılmadığını belirlemek amacıyla Mahkeme, **antlaşmalar hukuku** da dâhil olmak üzere, olayların meydana geldiği tarihte uygulanabilir olan uluslararası hukukun durumunu incelemekle yükümlüdür (*Streletz, Kessler ve Krenz/Almanya* [BD], 2001, §§ 90-105 davasında belirtilen, 1966 tarihli Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme; *Vasiliauskas/Litvanya* [BD], 2015, § 170 davasında belirtilen, 1948 tarihli Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi; *Drélingas/Litvanya*, 2019, §§ 103 ve 108) ve/veya **uluslararası teamül hukuku** (bk. *Korbely/Macaristan* [BD], 2008, §§ 78-85 davasında belirtilen, 1956 tarihli insanlığa karşı suçların tanımı; *Vasiliauskas/Litvanya* [BD], 2015, §§ 171-175 davasında belirtilen, 1953 tarihli uluslararası teamül hukukuna göre soykırımın tanımı; *Kononov/Letonya* [BD], 2010, §§ 205-227 davasında belirtilen, 1944 yılında savaş yasalarına ve geleneklerine göre savaş suçlarının tanımı; *Van Anraat/Hollanda* (k.k.), 2010, §§ 86-92 davasında belirtilen, uluslararası çatışmalarda uluslararası teamül hukuku uyarınca hardal gazının kullanılmasının yasaklanması; ve *Milanković/Hırvatistan*, 2022, §§ 52-66 davasında belirtilen, 1991 yılında iç silahlı çatışma kapsamında işlenen savaş suçları nedeniyle komuta sorumluluğunun varlığı).
- Mahkûmiyet kararının yasal temelini **erişilebilirliğine** ilişkin olarak Mahkeme, belirli bir uluslararası antlaşmanın kabul edilip edilmediğini ve imzalanıp imzalanmadığını (*Vasiliauskas/Litvanya* [BD], 2015, §§ 167-168 davasında belirtilen, 1948 tarihli Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi: Söz konusu eylemler, SSCB tarafından antlaşmanın onaylanmasından önce gerçekleştirilmiştir) veya bu antlaşmanın iç hukuka dâhil edilip edilmediğini ve resmi bir yayında yer alıp almadığını (örnek olarak bk. *Korbely/Macaristan* [BD], 2008, §§ 74-75 davasında belirtilen, 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri; bununla birlikte, -herhangi bir resmi yayında yer almayan- uluslararası savaş yasaları ve gelenekleri ışığında savaş suçlarının tanımının erişilebilirliği ve öngörülebilirliğine ilişkin ortak bir inceleme için bk. *Kononov/Letonya* [BD], 2010, §§ 234-239 ve 244; ve

*Milanković/Hırvatistan*, 2022, §§ 62-63) tespit etmekle yükümlü olabilmektedir.

- Yasal dayanağın/mahkûmiyet kararının **öngörülebilirliğini** incelemek için Mahkeme, söz konusu belgenin içeriğini, belgenin kapsadığı kabul edilen alanı ve belgenin ilgilendirdiği kişilerin sayısı ve statüsünü dikkate almaktadır. Örnek olarak, mahkûm edilen kişilerin statüsüne ilişkin olarak Mahkeme, GDR'nin ("Doğu Almanya") devlet sisteminde yüksek bir konumda bulunan siyasi sorumluların, (*Streletz, Kessler ve Krenz/Almanya* [BD], 2001, § 78), İkinci Dünya Savaşı sırasında bir Sovyet Ordusunda yer alan bir subayın (*Kononov/Letonya* [BD], 2010, §§ 211, 223 ve 235-239), veya askeri okulda eğitim görmüş ve 1990'lı yılların başında Hırvatistan'da subay olarak görev yapan bir polis komutanının (*Milanković/Hırvatistan*, 2022, §§ 64-66) özel durumunu göz önünde bulundurmıştır. Askerlerin bireysel cezai sorumluluğuna ilişkin olarak Mahkeme, bir askerin bile yalnızca iç hukuku değil, aynı zamanda uluslararası düzeyde insan haklarını da açıkça ihlal eden emirleri tamamen ve körü körüne yerine getiremeyeceği sonucuna varmıştır (*K.-H.W./Almanya* [BD], 2001, § 75 davası, subaylarının emirleri doğrultusunda hareket eden GDR'de sınır güvenliğini sağlayan bir askerle ilgilidir ve *Drélingas/Litvanya*, 2019, § 99 davası, sırasıyla idam edilen/ölüm cezasına mahkûm edilen ve iade edilen, iki direniş partizanının yakalanmasının sonuçlarını ancak açıkça anlayabilen bir KGB üyesiyle ilgilidir.). Bir bölge üzerinde egemenliğin değişmesi veya ulusal bölge üzerinde **siyasi rejimin değişmesi** durumunda Mahkeme, bir hukuk Devletinin daha önceki bir rejim altında suçlu bulunan kişiler hakkında ceza kovuşturmaları başlatmasının meşru olduğu kanısına varmıştır; aynı şekilde, daha önce mevcut olan mahkemelerin yerine geçen, bu türden bir Devletin mahkemeleri, bir hukuk Devletini düzenleyen ilkeler ışığında olayların meydana geldiği dönemde mevcut yasal hükümleri uygulamak ve yorumlamakla suçlanamayacaklardır (*Streletz, Kessler ve Krenz/Almanya* [BD], 2001, §§ 79-83; *Vasiliauskas/Litvanya* [BD], 2015, § 159).
- Kanunilik ilkesi, yalnızca suçların değil, aynı zamanda **cezaların** da kanunda açıkça tanımlanmasını gerektirmektedir. Uluslararası suçlara ilişkin verilen cezalarla ilgili olarak Mahkeme, örnek olarak, uluslararası hukukun herhangi bir savaş suçuna ilişkin cezaları yeterli bir açıklıkla tanımlamaması halinde, ulusal bir mahkemenin bir sanığı suçlu olarak yargıladıktan sonra, ulusal ceza hukukuna dayanarak cezayı belirleyebileceğini kaydetmiştir (*Kononov/Letonya* [BD], 2010, § 212). Bununla birlikte, cezaların verilmesi hakkında iç hukuk hükümlerinin uygulanması sırasında, 7. maddenin 1. fıkrasında belirtilen cezaların geriye yürümezliği ilkesine saygı gösterilmelidir (örnek olarak bk. *Maktouf ve Damjanović/Bosna-Hersek* [BD], 2013, §§ 68-75: Bu davada Mahkeme, uluslararası insancıl hukuk uyarınca getirilen, savaş suçlarını uygun bir şekilde cezalandırma yükümlülüğünün geriye yürümezlik kuralının dikkate alınmamasını gerektirebileceği yönünde Hükümetin sunduğu iddiayı reddetmiştir.).
- Mahkeme, bir başvuranın kovuşturulmasını ve mahkûm edilmesini sağlayan uluslararası suçların zaman aşımına uğrayıp uğramadığı konusunda, uygulanabilir **zaman aşımı süresinin**, uygulanabilir iç hukuk hükümlerinin bulunmaması nedeniyle, olayların meydana geldiği tarihte yürürlükte olan, ilgili uluslararası hukuk ışığında belirlenmesi gerekmektedir (*Kononov/Letonya* [BD], 2010, §§ 228-233: Bu davada Mahkeme, olayların meydana geldiği tarihte yürürlükte olan ilgili uluslararası hukukun savaş suçlarına ilişkin olarak herhangi bir zaman aşımı süresini tanımlamadığı ve bu nedenle, başvuran hakkında başlatılan kovuşturmaların zaman aşımına uğramadığı sonucuna varmıştır; ayrıca bk. *Kolk ve Kislyiy/Estonya* (k.k.), 2006 ve *Penart/Estonya* (k.k.), 2006: Mahkeme, insanlığa karşı suçların uluslararası hukuk uyarınca zaman aşımına tabi olmadığı kanısına varmıştır.).
- Belirli bir Devletin ulusal mahkemeleri tarafından verilen, uluslararası suçlara ilişkin bir mahkûmiyet kararı, başka bir Devlette ilgili tarafından işlenen eylemlerle ilgili olabilmektedir (*Jorgic/Almanya*, 2007 ve *Van Anraat/Hollanda* (k.k.), 2010). Bir Devletin ulusal mahkemelerinin **evrensel** veya ülke dışı **yargı yetkisi** sorunu, 7. maddenin kapsamına girmemekte (*Ould Dah/Fransa* (k.k.), 2009), ancak ("başvuranın yetkili bir mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet kararının ardından hukuka uygun olarak tutuklanması halinde") Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasında ve 5. maddesinin 1. fıkrasının a) bendinde belirtildiği şekliyle, yasayla kurulmuş bir mahkemeye veya başka bir mahkemeye başvurma

hakkının kapsamına girmektedir (*Jorgic/Almanya*, 2007, §§ 64-72 davası, Bosna-Hersek'te işlenen soykırım eylemleri nedeniyle verilen bir mahkûmiyet kararıyla ilgilidir.). Bununla birlikte, bir Devletin ulusal mahkemelerinin evrensel ceza yargı yetkisi uyarınca bir kişiyi mahkûm etmeleri halinde, eylemlerin işlendiği Devletin kanunu aleyhine iç hukukun uygulanması 7. madde ışığında incelenebilmektedir (*Ould Dah/Fransa* (k.k.), 2009: Moritanya'da işlenen işkence ve barbarlık eylemleri nedeniyle Fransız mahkemeleri tarafından Moritanya'lı bir subayın mahkûm edilmesiyle ilgili olan bu davada Mahkeme, Fransız ceza hukukunun Moritanya af kanunu aleyhine uygulanmasının yasallık ilkesiyle bağdaşmaz olmadığı kanısına varmıştır.).

- Son olarak Mahkeme, 7. maddenin 1. fıkrasının geriye yürümezliğe ilişkin genel kuralı ortaya koyduğu kanısına varılabileceğini ve **7. maddenin 2. fıkrasının** ("işlendiği zaman uygar uluslar tarafından tanınan genel hukuk ilkelerine göre suç sayılan bir eylem ya da ihmalden") yalnızca, bu savaş sırasında suiistimallerde bulunan kişilere karşı İkinci Dünya Savaşı'nın ardından başlatılan kovuşturmaların geçerliliğiyle ilgili her türlü şüpheyi ortadan kaldırmak için eklenen, bu kuralın sorumluluğa ilişkin yönünün bağlamsal bir açıklaması olduğunu ifade etmiştir (*Kononov/Letonya* [BD], 2010, § 186; *Maktouf ve Damjanović/Bosna-Hersek* [BD], 2013, § 72). Dolayısıyla, mahkûmiyet kararının eylemlerin uluslararası hukuk uyarınca bir suç teşkil etmesi nedeniyle 7. maddenin 1. fıkrası açısından haklı gösterilmesi durumunda, Mahkemenin aynı zamanda, bu kararın 7. maddenin 2. fıkrası açısından haklı gösterilip gösterilmediğini incelemesi gerekmemektedir (*Kononov/Letonya* [BD], 2010, §§ 244-246). Mahkûmiyet kararının 7. maddenin 1. fıkrası açısından haklı gösterilmemesi ve İkinci Dünya Savaşı'nın ardından işlenen eylemlerle ilgili olması halinde, 7. maddenin 2. fıkrası, bu mahkûmiyet kararını haklı göstermek için alternatif bir yasal dayanak olarak kullanılamaz (*Vasiliauskas/Litvanya* [BD], 2015, §§ 187-190).

## Önemli Örnekler

### Soykırım:

- *Vasiliauskas/Litvanya* [BD], 2015 - 1953 yılında işlenen, Litvanyalı partizanlara yönelik soykırım suçu (bir siyasi gruba mensup olan kişilerin öldürülmesine iştirak etme) nedeniyle mahkûmiyet;
- *Jorgic/Almanya*, 2007 - 1992 yılında Bosna-Hersek'te işlenen, soykırım suçu (bir grubu ortadan kaldırmak amacıyla korunan bu grubun üyelerinin vücut bütünlüğüne yönelik ciddi zarar verilmesi ve bu üyelerin öldürülmesi) nedeniyle mahkûmiyet;
- *Drélingas/Litvanya*, 2019 - 1956 yılında işlenen, Litvanyalı partizanlara yönelik soykırım suçu (korunan ulusal ve etnik bir grubun önemli bir kısmına mensup olan kişilerin yakalandıkları bir operasyona katılma) nedeniyle mahkûmiyet.

### İnsanlığa Karşı Suçlar:

- *Korbely/Macaristan* [BD], 2008 - 1956 yılında işlenen, insanlığa karşı suçlar (Cenevre Sözleşmeleri'nin ortak 3. maddesiyle korunan, çok sayıda sivilin ve savaşı olmayan kişilerin öldürülmesi) nedeniyle mahkûmiyet;
- *Papon/Fransa (no. 2)* (k.k.), 2001 - 1942 ve 1944 yıllarında işlenen, insanlığa karşı suçlar (sınır dışı edilen Yahudilerin yasaya aykırı olarak yakalanmalarına ve bunlara haksız yere hapis cezası verilmesine yardım ve yataklık) nedeniyle mahkûmiyet;
- *Kolk ve Kislyiy/Estonya* (k.k.), 2006 ve *Penart/Estonya* (k.k.), 2006 - Sırasıyla 1949 ve 1953-1954 yıllarında işlenen, insanlığa karşı suçlar (sivil halkların sınır dışı edilmeleri/sivillerin öldürülmesinin örgütlenmesi) nedeniyle mahkûmiyet;
- *Šimšić/Bosna-Hersek* (k.k.), 2012 - 1992 yılında işlenen, insanlığa karşı suçlar (zulüm) nedeniyle mahkûmiyet.

**Savaş Suçları:**

- *Kononov/Letonya* [BD], 2010 - 1944 yılında işlenen savaş suçları (çatışmalara katılan savaşçı veya sivillere yönelik kötü muameleler, fiziksel bütünlüğe zarar verme ve cinayetler; hamile bir kadının diri diri yakılarak öldürülmesi; yaralamalar ve hain cinayetler: Savunmasız bölgelere saldırılar) dolayısıyla mahkûmiyet;
- *Maktouf ve Damjanović/Bosna-Hersek* [BD], 2013 - 1992-1995 yılları arasındaki savaş sırasında işlenen savaş suçları (rehin alma, işkence) nedeniyle mahkûmiyet;
- *Milanković/Hırvatistan*, 2022 - Sırp sivil halkına ve bir savaş esirine karşı, 1990'lı yılların başında Hırvatistan topraklarında işlenen savaş suçları nedeniyle ve komuta sorumluluğuna dayalı olarak mahkûmiyet.

**Uluslararası Hukuk Kapsamındaki Yükümlülüklerden Doğan Diğer Suçlar:**

- *Van Anraat/Hollanda* (k.k.), 2010 - 1980 ve 1988 yılları arasında Irak'ın kuzeyinde ve İran topraklarında Kürt halkına yönelik gaz saldırılarıyla bağlantılı olarak savaş yasalarını ve geleneklerini ihlal etmeye iştirak suçu (Irak Cumhuriyeti'ne kimyasal madde ve malzemelerin temin edilmesi) nedeniyle mahkûmiyet;
- *Ould Dah/Fransa* (k.k.), 2009 - Moritanya'da 1990-1991 yılları arasında bazı kişilerin işkence ve barbarlık eylemlerine kasıtlı olarak maruz bırakılmaları nedeniyle mahkûmiyet.

**Genel İlkelerin Özeti**

- *Streletz, Kessler ve Krenz/Almanya* [BD], 2001, §§ 49-50, 81-83;
- *Korbely/Macaristan* [BD], 2008, §§ 69-73;
- *Kononov/Letonya* [BD], 2010, §§ 185-187, 198, 235-236 ve 241;
- *Maktouf ve Damjanović/Bosna-Hersek* [BD], 2013, §§ 66, 72 ve 75;
- *Vasiliasukas/Litvanya* [BD], 2015, §§ 153-161, 188-189.

**Sözleşme'nin Diğer Maddeleri ile Bağlantılı (Ancak Farklı) Temalar**

- Sözleşme'nin 2. Maddesi Kapsamındaki Uluslararası Suçlar ve Usuli Yükümlülükler: *Janowiec ve diğerleri/Rusya* [BD], 2013, §§ 149-151 (uluslararası hukuk kapsamında ciddi suçlar için zaman aşımının uygulanamazlığı ve Mahkemenin zaman yönünden (*ratione temporis*) yargılama yetkisi); *Varnava ve diğerleri/Türkiye* [BD], 2009, §§ 147-149, 162-166 (zorla kaybedilmelere ilişkin soruşturma yürütülmesi yönündeki usuli yükümlülük, Mahkemenin zaman yönünden (*ratione temporis*) yargılama yetkisi ve altı ay süre kuralı); *Palić/Bosna-Hersek*, 2011, §§ 63-71 (zorla kaybedilme ve ölümlere ilişkin soruşturma yürütülmesi yönündeki usuli yükümlülük); *Gürcistan/Rusya (II)* [BD], 2021, §§ 323-337 (hem düşmanlıkların sona ermesinin ardından meydana gelen olaylar, hem de varsayılan suçların ağırlığı dikkate alındığında, Devletin topraklarının dışında uluslararası bir silahlı çatışma bağlamında aktif düşmanlıklar sırasında meydana gelen olaylar hakkında soruşturma yürütülmesi yönündeki usuli yükümlülük -savaş suçları); *Hanan/Almanya* [BD], 2021, §§ 135-142, 198-236 (ülke dışı bir silahlı çatışmada yaşanan sivil ölümlerine ilişkin soruşturma yürütülmesi yönündeki usuli yükümlülük ve muhtemel savaş suçları hakkında soruşturma yürütülmesi yönünde uluslararası insancıl hukuk bağlamındaki ilgili yükümlülük).
- Uluslararası bir silahlı çatışma bağlamında ve aktif düşmanlıkların sona ermesinin ardından Sözleşme'ye aykırı "idari bir uygulama": *Géorgie/Rusya (II)* [BD], 2021, §§ 213-222, 242-256, 272-281 ve 296-301 (sivillerin öldürülmeleri, evlerin yakılması ve yağmalanması ve bunlardan kaynaklanan insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelelere ilişkin 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesine ve 2, 3 ve 8. maddelere aykırı; sivillere yönelik tutukluluk koşulları ve muamelelerle ilgili olarak 3 ve 5. maddelere aykırı; savaş esirlerine yönelik işkence eylemlerine ilişkin 3. maddeye aykırı; ve ülkesinden ayrılmak zorunda kalmış kişilerin evlerine geri dönmelerinin mümkün olmamasına ilişkin 4 No.lu Protokolün 2. maddesine aykırı olan "idari



- uygulamalar”).
- İnsan ticaretinin uluslararası tanımı ve Sözleşme’nin 4. maddesi (*S.M. /Hırvatistan* [BD], 2020, §§ 286-297).
  - Korsanlığın uluslararası tanımı, Sözleşme’nin 5. maddesi açısından açık denizlerde korsanlık eylemleri nedeniyle yakalama ve tutuklama (*Hassan ve diğerleri/Fransa*, 2014, §§ 61-68).
  - Uluslararası hukuktan doğan suçlar ve Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrası açısından mahkemeye erişim hakkı: *Al-Adsani/Birleşik Krallık* [BD], 2001, §§ 52-67 (Devletlerin işkence suçlarına ilişkin hukuk davalarından muaf tutulmaları); *Jones ve diğerleri/Birleşik Krallık*, 2014, §§ 186-215 (Devletlerin işkence suçlarına ilişkin hukuk davalarından muaf tutulmaları); *Naït-Liman/İsviçre* [BD], 2018, §§ 173-220 (işkence suçlarına ilişkin hukuk davaları konusunda evrensel bir yargı yetkisinin bulunmaması; *Hussein ve diğerleri/Belçika*, 2021, §§ 59-74 (uluslararası insancıl hukuk suçlarına ilişkin hukuki talepleri incelemek için ceza mahkemelerinin evrensel yargı yetkisinin bulunmaması).
  - 6. maddenin 1. fıkrası (hukuki yönü) ve kaybolma konusunda Sözleşme’nin 2. maddesine ilişkin Mahkemenin içtihadı dikkate alındığında, Devlet görevlilerinin denetimi altında bulunduğu sırada tutuklanmasının ardından ölü bulunan ve daha sonra kaybolan bir yakınının kaybı nedeniyle tazminat talep eden başvuranlardan istenen, ulaşılamaz delil düzeyi (*Baljak ve diğerleri/Hırvatistan*, 2021, §§ 33-42).
  - Sözleşme’nin 10. maddesi açısından uluslararası suçların ve tarihsel olayların inkâr edilmesi (inkârcılık): *Perinçek/İsviçre* [BD], 2015, §§ 209-212, 258-268.
  - Sözleşme’nin 10. maddesi açısından, savaş suçlarına ilişkin bir yargılama sırasında savunma bağlamında yapılan açıklamalar: *Miljević/Hırvatistan*, 2020, §§ 44-83.
  - 7 No.lu Protokol’ün 4. maddesi açısından uluslararası suçlar ve aflar (*ne bis in idem*) (aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama): *Marguš/Hırvatistan* [BD], 2014, §§ 124-141.
  - Uluslararası ceza mahkemeleri önünde yargılama/tutuklama ve Mahkemenin *kişi bakımından (ratione personae)* yargı yetkisinin bulunmaması (35. madde): *Galić/Hollanda* (k.k.), 2009, §§ 30-49 (eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi); *Djokaba Lambi Longa /Hollanda* (k.k.), 2012, §§ 69-84 (Uluslararası Ceza Mahkemesi).

## Diğer Atıflar

---

### İçtihat Rehberleri:

- [Terörle İlgili Rehber](#)

### Diğerleri:

- Konferans: [Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Geçmişteki Suçlar](#) (2016)

## BAŞLICA İÇTİHAT ATIFLARI

### İlke Kararları:

- *Streletz, Kessler ve Krenz/Almanya* [BD], no. 34044/96 ve diğer 2 başvuru, AİHM 2001-II (7. maddenin ihlal edilmemesi);
- *Korbely/Macaristan* [BD], no. 9174/02, AİHM 2008 (7. maddenin ihlal edilmesi);
- *Kononov/Letonya* [BD], no. 36376/04, AİHM 2010 (7. maddenin ihlal edilmemesi);
- *Maktouf ve Damjanović/Bosna-Hersek* [BD], no. 2312/08 ve 34179/08, AİHM 2013 (özetler) (7. maddenin ihlal edilmesi);
- *Vasiliauskas/Litvanya* [BD], no. 35343/05, AİHM 2015 (7. maddenin ihlal edilmesi).

### Sözleşme'nin 7. Maddesi Açısından Diğer Davalar:

- *K.-H.W./Almanya* [BD], no. 37201/97, AİHM 2001-II (özetler) (7. maddenin ihlal edilmemesi);
- *Papon/Fransa (no. 2)* (k.k.), no. 54210/00, AİHM 2001-XII (özetler) (kabul edilemezlik - açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Kolk ve Kislyiy/Estonya* (k.k.), no. 23052/04 ve 24018/04, AİHM 2006-I (kabul edilemezlik - açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Penart/Estonya* (k.k.), no. 14685/04, 24 Ocak 2006 (kabul edilemezlik - açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Jorgic/Almanya*, no. 74613/01, AİHM 2007-III (7. maddenin ihlal edilmemesi);
- *Ould Dah/Fransa* (k.k.), no. 13113/03, AİHM 2009 (kabul edilemezlik - açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Van Anraat/Hollanda* (k.k.), no. 65389/09, 6 Temmuz 2010 (kabul edilemezlik - açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Šimšić/Bosna-Hersek* (k.k.), no. 51552/10, 10 Nisan 2012 (kabul edilemezlik - açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Drélingas/Litvanya*, no. 28859/16, 12 Mart 2019 (7. maddenin ihlal edilmemesi);
- *Milanković/Hırvatistan*, no. 3351/20, 20 Ocak 2022 (7. maddenin ihlal edilmemesi).